

Biskop Atle Sommerfeldt:

Preken 2. søndag i treenighetstiden - Bibelselskapets 200-årsjubileum

29.mai 2016 - Fredrikstad domkirke

Esek 36,25-29 // Rom 6,3-8 // Joh 3,13

Født på nytt?

Født på ny for å kunne se Guds rike? Hva betyr det for noe? Et slik utsagn er da helt uforståelig for moderne mennesker! Synspunktet og spørsmålet er absolutt relevant, men det er ikke spesielt moderne. Helt fra Jesus ytret ordene for første gang, har folk hatt vanskelig for å forstå hva ordene betyr. Selv om vi gjerne vil tro at vi i 2016 vet og kan mye mer enn alle tidligere generasjoner, er vi ikke så forskjellig fra generasjonene før når det gjelder å vite hvordan mennesker blir født!

Vi hørte at Nikodemus stilte spørsmålet for 2000 år siden, i direkte samtale med Jesus: «Hvordan kan en som er gammel bli født»? Spørsmålet gjelder like fullt for dere to som er døpt i dag selv om dere ikke er gamle. Hvordan kan Pernille Hornstein Gulbrandsen og Leonora Solvang Kristensen bli født på nytt? Må de - som Nikodemus foreslår - kripe tilbake til mors mage og så begynne fødselen på nytt igjen?

Det er befriende å høre hvordan Jesus forsøker med andre ord og bilder å forklare Nikodemus hva saken gjelder. Han korrigerer Nikodemus, men ledsager ham samtidig inn i den virkeligheten som er kjernen i alt Jesus gjør, også i møtet med Nikodemus. Det er å vise menneskene hvordan Guds virkelighet er, og inviterer alle slags folk til å delta.

Fødselen er et vindu til Gud

Fødselen er tidspunktet der det gryende livet får sitt eget åndedrett og begynner på den utrolige vandringen livsveien er. Skapelsens Ånd blir den enkeltes pust. Den er den ene av våre to grunnleggende livserfaringer som rammer inn livene våre.

Fødselen er livets under slik vi sang det alle sammen i dåpssalmen: «Det skjer et under i verden hver gang et barn blir til» – «det skjer et under når barnet møter oss hud mot hud, øynene speiler Guds himmel, gir oss et glimt av Gud».

Pernille og Leonora fikk livet i gave uten at de gjorde noe som helst selv. Det er denne følelsen som gjennom alle tider har gjort livets under i fødselen til et vindu – eller en dør - inn til en annen virkelighet der livets opphav finnes og begrunnes. Jesus kalte denne virkeligheten Guds rike, slik han gjør i samtalen med Nikodemus, eller «Guds himmel» - som Grønvold Saue bruker i salmen - som en kort form for «himlenes rike», som Jesus også brukte.

Lengselen etter en annen virkelighet

Det er denne andre virkeligheten Jesus er kommet for å vise menneskene hvordan er. I denne virkeligheten finnes det ikke sorg eller nederlag eller undertrykkelse eller utenforskap eller utilbørlig prestasjonspress eller voldshandlinger eller sykdom, og døden er ikke mer, for Gud - livets og kjærlighetens kilde og opprettholder - er alt i alle.

Slik fødselen og livets begynnelse vekker vår undring og erkjennelse av Gud som livets opphav, vekker døden vårt håp om at denne samme virkeligheten skal befri oss fra dødens jerngrep.

Det er lengselen etter denne andre virkeligheten som driver Nikodemus til Jesus. Møtet med Jesus måtte skje om natten slik at ingen av hans kolleger eller naboer eller venner skulle gjenkjenne ham. Å knytte Guds rikes virkelighet og den dypeste av alle lengsler til Jesus fra Nasaret, var en så urimelig tanke at en velutdannet, kunnskapsrik og innflytelsesrik åndelig og politisk leder som Nikodemus ikke unne være bekjent av det.

Men går det an å ha tillit til at Jesus fra Nasaret besitter nøkkelen til denne virkeligheten – i vår moderne tid med all vår kunnskap og livserfaring og utdanning? Nikodemus sin sjenanse er også mange av oss kan kjenne igjen.

Jeg vokste opp i et kristen hjem midt i 1960-tallets oppbrudd fra tradisjonens selvforklarende virkelighet og i et skarpt debattklima der noen av oss ble bærere av denne tilliten til Jesus og Guds rike i ungdomsmiljøet. Å vise slik tillit til at Jesus viste menneskene Guds virkelighet, var ingen vinner i ungdomsmiljøet i Asker på 1960-tallet.

Heldigvis fremsto det én person i norsk offentlighet som uttrykte denne tilliten, men som ingen kunne hevde manglet utdanning eller kunnskap. Da Per Lønning ble den første biskopen i det nye Borg bispedømme, ga det oss som sto i en daglig frontlinje mot skepsis og forakt, et holdepunkt som ikke kan overvurderes. Gud går her på jorden – sa Per Lønning med sine to doktorgrader, folkevalgt stortingsrepresentant og kirkeleder. Gud og Guds rike finnes! Fornuften og kunnskapen gjør det slett ikke umulig å ha tillit til at Guds rike – himmelen – vises i Jesus fra Nasaret.

Vi trenger en ny fødsel

Overvinnelsen av livets rammebetingelse slik vi kjenner det og kan se det, krever at vinduet – eller aller helst en dør - finnes og åpnes inn til Guds virkelighet, Guds rike som er et rike uten ende. Like lite som et nyfødt barn ved egen fornuft eller kraft har frembrakt seg selv til å bli født, like lite kan noen av oss av egen fornuft eller kraft arbeide oss frem til dette Guds evige rike og slik overvinne våre livsbetingelser.

Derfor trengs det en ny fødsel der Guds Ånd løfter oss inn i Guds rike. Slik Guds rike er annerledes enn vår verden, er også fødselen annerledes enn den vi kjenner. Mens vår første fødsel er synlig og hørbar og smertefull, er Guds Ånd som gir oss den nye fødselen, som vinden, sier Jesus. Den kan ikke sees eller styres, og den kan snaut høres før den treffer et hushjørne, havets overflate eller trærnes krone. Guds Ånd fremtrer for oss mennesker som «lyden av skjør stillhet», sier Det gamle testamentet.

Guds Ånd og Bibelen

Når vi i dag feirer Bibelselskapets 200 år feirer vi også Bibelen, boken som samler de mange berettelsene om hvordan Ånden har virket i og for mennesker i hele vår historie. Kirken samlet i Bibelen fortellingene om Jesus og Åndens virke fra skapelse til evighet. Slik ga kirken menneskene et bibliotek av ord om det Ordet som Gud sendte til verden for at menneskene skulle se hvem Gud er og hvordan Gud kjemper for livet, for oss og hele skaperverket.

Ånden kan ikke sees, men for å sitere Per Lønning: «Om jeg ikke kan se vinden, ser jeg i hvert fall tre kronene som svaier. Det er så visst ikke av seg selv at treet leer på seg» («Følg meg», side 126). Bibelen er den mektigste av de tre kronene. Ånden skaper bevegelse i og som vi kan se og lese og studere og søke å forstå. Kirkens historie kan også leses som en historie om hvordan Ånden har blåst økt forståelse og innsikt inn i kirkens forståelse av Gud og Guds rike. Ånden er som vinden, den blåser oss dit den vil.

Bibelselskapet ble stiftet av kirkens ledelse i troen på at Bibelens fortellinger kunne frigjøres og gjøres tilgjengelig for alle mennesker, og slik gi Ånden enda større virkekraft.

Lyden av dåpsvannet er Åndens susing

I dag har vi alle sett og hørt et glimt av Åndens susing i tre kronene. Lyden av rennende vann er tegn til lyden av den skjøre stillheten Gud finnes innerst inne i. Da Ånden og vannet møttes i dåpshandlingen, skjedde den nye fødselen vi trenger som vindu og dør inn til Guds rike.

Bibelselskapet har anvendt forfattere i hele sin historie til å arbeide med å uttrykke ordene om Ordet og Guds rike på et språk som er forståelig og bærekraftig. En av dem er lyrikeren Paal-Helge Haugen. Han uttrykker Guds tegnet vi får i dåpen: «Jeg tegner deg med det hellige korsets tegn» som soknepresten sa, slik: Det er «ein lyd så svak at den berre kan høyrast med lukka augo, ei skrift som berre gir seg til kjenne som ei prikking i fingertuppane».

Vi feirer at fortellingene om Guds rikes virkelighet i Jesus Kristus er gjort tilgjengelig for hele Norges befolkning i et språk som er vårt eget, slik Ånden lovet på den første pinsedagen. Det gir oss mulighet til midt i en verden med så utrolig mange ord i så ufattelig mange kanaler, å la Ånden varsomt blåse oss fremover slik at vi oppdager at Ordet ga oss en ny fødsel i dåpen, er tilstede midt i blant oss i brød og vin og bringer oss smaken av vår nye fødsel inn i Guds evige rike.